

3. Кузнецов В. Г., Кочмола К. В., Кузнецов Н. Г., Евлахова Ю. С., Кошель Н. В. Финансовая термодинамика: новые подходы к исследованию мировой финансовой системы. Финансовые исследования. 2010. 3. С. 3-9.

УДК 336.71

**В. П. БРАТЮК,
М. Ю. ГЛАДИНЕЦЬ**
Мукачівський державний університет

КРЕДИТНИЙ РИЗИК ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

На нинішньому етапі розвитку України як ринкової держави існує одна із основних проблем – це забезпечення стабільного фінансового розвитку суб'єктів господарювання, що передусім пов'язано з управлінням ризиками фінансових установ. Щільне місце серед них займають фінансово-кредитні установи, зокрема банки.

Незадовільний фінансовий стан комерційних банків створює потенційну загрозу економічній безпеці держави.

Це зумовлено як їх неготовністю надавати довгострокові кредити, так і нестійкістю функціонування підприємств, відсутністю структурних перетворень в економіці, а, отже, високими ризиками. Залежно від виду здійснюваних операцій банківській діяльності притаманні різноманітні види фінансово кредитних ризиків.

Успішна діяльність банку в цілому великою мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління кредитними ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління кредитними ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків. Виняток становлять нецінові ризики, щодо яких не існує кореляції між їх рівнем та величиною винагороди банку [1].

Кризові явища фінансової системи призвели до значних проблем в банківському секторі України, які пов'язані з різким скороченням числа банків впродовж 2014-2017 рр., підвищенням рівня ризикованості банків та недовіри до банківської системи України. Саме тому виникає необхідність проведення аналізу управління кредитними ризиками для формування системи гарантування недопущення подібних проблем в майбутньому.

Досвід розвинутих країн, які мають міцну банківську систему, свідчить, що обов'язковою умовою стабільного, ефективного функціонування банків у довгостроковій

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

перспективі є формування кредитної політики, що має будуватися з урахуванням стратегії і тактики у сфері управління кредитною діяльністю.

Від стану кредитного портфеля залежить ліквідність дохідність операцій і фінансова стабільність банківської установи, а його формування визначається кредитною діяльністю банку, постійним моніторингом складу та якості позик у динаміці з метою пошуку шляхів мінімізації кредитних ризиків.

Прагнучи до мінімізації ризиків банківської діяльності й не маючи для цього суттєвих важелів, банки спрямовують свої зусилля на власних клієнтів, максимально експлуатуючи їх можливості. Підвищені відсотки, різні комісії, додаткові умови, що обмежують права клієнтів, – усе це інструменти, за допомогою яких банки намагаються забезпечити свій захист від негарздів економічної, політичної чи будь-якої іншої ситуації [2].

Саме така практика негативно позначається на кредитних відносинах і не сприяє зростанню кількості клієнтів банків. Особливо це торкається підприємств аграрного сектору економіки, які, зважаючи на специфічні особливості виробничої діяльності, найбільш зацікавлені у кредитних ресурсах, однак через обтяжливі вимоги до позичальників не спроможні їх виконувати та знаходяться поза інтересами банків.

Аналіз якості кредитного портфеля банківської системи України за останні шість років показує, що за 2013-2019 рр. обсяг наданих кредитів збільшився приблизно втричі, а прострочена заборгованість за кредитами в абсолютному вираженні – у 19, а у відносному – у сім разів.

Від початку кризи частка корпоративного кредитного портфеля в чистих активах банків скоротилася на 17,2 в. п. і на кінець квітня 2019 року становила 33,5%. Головний рушій – резервування банками кредитів, які підприємства перестали обслуговувати. Найбільше їх було зарезервовано у Приватбанку після націоналізації, а також в інших державних банках [4].

Щоб залишитися платоспроможними після резервування непрацюючих кредитів, держбанки неодноразово залучали капітал від уряду у формі ОВДП. Тому на сьогодні вкладення банківського сектору в державні цінні папери вже перевищують обсяг корпоративних кредитів. Їхня частка зросла з 10,8% у 2013 році до 34,1% на кінець квітня 2019 року. Нині 86,2% цієї суми – це вкладення в ОВДП, а 11,0% – у депозитні сертифікати НБУ.

Докапіталізація держбанків у формі ОВДП зумовила зростання частки ОВДП у них учетверо із 2013 року. Нині вона становить 47,5% їх чистих активів. Більшість із цих ОВДП має довгі терміни до погашення, тож вони залишатимуться вагомою складовою активів держбанків до погашення у 2025-2032 роках.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Продаж держоблігацій на ринку малоюмовірний. Тим часом іноземні та приватні банки з українським капіталом мають значно нижчі частки ОВДП в активах – відповідно 6,0 та 9,3% [4].

Після падіння у 2014-2015 роках частка гривневих активів сектору повернулася на докризовий рівень і становить 65,3%. Це найвищий показник за більш як 10 років. Головні чинники дедоларизації активів – сплеск гривневого споживчого кредитування та вливання в держбанки гривневих ОВДП, що часто заміщували зарезервовані кредити в іноземній валюті.

Відносне боргове навантаження на населення низьке. Більшість позик – незабезпечені споживчі кредити з українськими високими ефективними ставками. Новому споживчому кредитуванню властива висока платіжна дисципліна. Кредитні ризики корпоративного сектору знижуються повільно, суттєво покращившись після кризи, але на ринку досі бракує високоякісних позичальників.

Кошти фізичних осіб припливають до банків високими темпами. Але коротка строковість пасивів досі є чинником ризику для сектору. Вагомих стимулів для зміни строкової структури фондування зараз немає.

Утім, оскільки банки дотримуються нового нормативу ліквідності LCR (більшість – зі значним запасом), вони гарантовано матимуть змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання навіть у стресових умовах.

На сьогодні прибутковість сектору перевершує попередні очікування НБУ, операційні прибутки стрімко зростають, а відрахування до резервів доволі низькі. Очікується, що висока прибутковість збережеться й у наступних роках. Дещо покращилася операційна ефективність державних банків.

Література:

1. Ляховский В. С. Справочник по управлению рисками банковской деятельности / В. С. Ляховский, Д. В. Коробейников, П. А. Серебряков. – М.: Гелиос АРВ, 2006.
2. Дибя М. Безпека банківської діяльності та умови її організації в Україні / М. Дибя, С. Яременко // Банківська справа. – 2012. – № 1.
3. Данилишин В. Проблеми управління простроченими кредитами та шляхи їх розв'язання / В. Данилишин, О. Стефанків // Банківська справа. – 2012.
4. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/control>.
5. Прийдун Л. Особливості виникнення кредитного ризику в сучасних умовах та управління проблемною заборгованістю / Л. Прийдун // Світ фінансів. – 2010. – Вип. 3.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>